

OTDK-DOLGOZAT

Szilágyi Mónika
MA

2013

**MIGRÁCIÓ, AVAGY OTTHON ÉDES OTTHON?
MUNKAERŐ MOBILITÁS VIZSGÁLAT A SZÉCHENYI ISTVÁN
EGYETEM KAUTZ GYULA GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
HALLGATÓI KÖRÉBEN**

**MIGRATION OR HOME SWEET HOME? LABOUR FORCE
MOBILITY ANALYSIS AMONG THE STUDENTS OF SZÉCHENYI
ISTVÁN UNIVERSITY - KAUTZ GYULA ECONOMICS FACULTY**

Szilágyi Mónika

Kézirat lezárva: 2012. április 19.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	1
2.	MIGRÁCIÓ FOGALMA ÉS FAJTÁI.....	3
1.1.	MIGRÁCIÓ FOGALMA, ÉS JELENLÉTE AZ EGYES DISZCIPLÍNÁKBAN.....	3
1.2.	MIGRÁCIÓS ELMÉLETEK.....	6
1.2.1.	<i>Makroszintű elmélet.....</i>	<i>6</i>
1.2.2.	<i>Mikroszintű elmélet</i>	<i>8</i>
1.2.3.	<i>Mezoszintű elméletek</i>	<i>8</i>
1.3	MIGRÁCIÓS HULLÁMOK MAGYARORSZÁGON	9
1.4	A MIGRÁCIÓT ELŐIDÉZŐ OKOK, MIGRÁCIÓS DÖNTÉSEK	12
1.4.1	<i>Fejlettségbeli különbségek Magyarországon.....</i>	<i>12</i>
2	MUNKAERŐ MIGRÁCIÓ	13
2.1.	A MUNKAERŐ MOBILITÁST SEGÍTŐ ÉS GÁTLÓ TÉNYEZŐK.....	13
2.2.	BELSŐ MIGRÁCIÓ	15
2.3.	MUNKAERŐ MOBILITÁS MAGYARORSZÁGON	16
3.	KUTATÁS BEMUTATÁSA	21
3.1	A KUTATÁS MÓDSZERTANA	21
3.1.1	<i>Mintavétel</i>	<i>22</i>
3.1.2	<i>A kérdőív felépítése.....</i>	<i>22</i>
3.2	KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS HIPOTÉZISEK.....	23
3.3	KUTATÁSI EREDMÉNYEK.....	24
3.3.1	<i>Az első hipotézis vizsgálata.....</i>	<i>26</i>
3.3.2	<i>A második hipotézis vizsgálata</i>	<i>29</i>
3.3.3	<i>A harmadik hipotézis vizsgálata</i>	<i>31</i>
4.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	34
5.	ÖSSZEGZÉS.....	36
	IRODALOMJEGYZÉK	37
	MELLÉKLETEK.....	I
1.	MELLÉKLET: KÉRDŐÍV	II

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A válaszadók korcsoport szerinti megoszlása.....	24
2. táblázat: A válaszadók évfolyama.....	25
3. táblázat: Régiók rangsorolása a munkavállalás szempontjából	26
4. táblázat: Motivációs tényezők értékelése.....	32
1. ábra: Regionális foglalkoztatási ráták Magyarországon 2006-ban %	17
2. ábra: Költözési motívumok változása Magyarországon	18
3. ábra: A hallgatók állandó lakhelye	25

1. BEVEZETÉS

A vándorlásra az embereknek mindig is igényük volt, s ezzel a tevékenységgel folyamatosan újabb és újabb célokat kívántak elérni. A munkaerő migrációja is egy jobb munkahely, életkörülmények, jobb kereseti lehetőségek miatt következik be. A történelem folyamán többször is előfordult, hogy az országon belüli migráció felerősödött, vagy éppen visszaesett. Általában elmondható, hogy a vándorlási irányokra jellemző a keletről, illetve délről nyugatra irányuló népességmozgás.

A kérdéskör napjainkban is nagyon aktuális, hiszen a 2008-ban bekövetkező világgazdasági válság hatására hirtelen megszűntek a munkahelyek, és az eddig is nehéz helyzetben lévő térségekben üzemelő vállalkozások, gyárak sorra zártak be, s a munkavállalók hirtelen állástalanná váltak. Mivel Magyarországon a keleti és a nyugati térségek között területi egyenlőtlenség tapasztalható, így megfigyelhető, hogy a keleten élő fiatal munkavállalók elkezdtek az ország középső, illetve nyugati területeire áramolni.

Azért ezt a témát választottam a dolgozatom témaköréként, mivel napjainkban egyre többször hallani azt, hogy az emberek nincsenek megelégedve a saját régiójukban rendelkezésre álló munkalehetőségekkel, valamint az ellátások színvonalával és más régióba vagy az országhatáron kívülre vágynak. Úgy gondoltam, hogy ennek a problémának érdemes lenne utána járni a fiatal, pályakezdők korosztályában is, hogy egy átfogó képet kapjak arról, hogy ők miként is vélekednek erről, milyen vándorlási céljaik vannak a diploma megszerzése után, illetve, hogy milyen motivációs tényezők befolyásolják őket ebben.

A témaválasztás alkalmával megfogalmazódott bennem a kérdés, hogy vajon megfordítható lenne-e ez a Keletről Nyugatra tartó vándorlási folyamat, valamint az, hogy ez milyen ösztönzők hatására következhetne ez be.

A kutatásomban a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar hallgatóinak vizsgálom az országon belüli migrációs hajlandóságát, illetve az azt befolyásoló motivációs tényezőket.

Azért a közgazdász hallgatókra esett a választásom, mivel nemrég napvilágot látott egy hír, miszerint az ország nyugati felében a közgazdász állások telítődtek, s a jövőben nem lesz a korábbi mennyiségű gazdasági szakemberre igény.

A dolgozat készítésekor három hipotézist fogalmaztam meg. Az első, hogy a hallgatók jelentős többsége a diploma megszerzése után a Nyugat-Dunántúl régióban szeretne majd munkát vállalni annak fejlettsége és foglalkoztatási adatai miatt.

A második, hogy a legtöbb hallgató az Észak-Magyarország régióban vallana legkevésbé munkát annak fejletlensége okán.

A harmadik pedig az, hogy léteznek olyan motivációs tényezők, melyek hatására a válaszadók ösztönözve éreznék magukat az ország keleti területin való munkavállalásra.

A hipotéziseim igazolásához, vagy cáfolására egy primer kutatást végeztem a közgazdász hallgatók körében.

Ahhoz, hogy a hipotéziseket elfogadni vagy cáfolni tudjam meg kellett ismernem a téma szakirodalmát, így az első fejezetben ismertetem a migráció fogalmát és fajtáit, a migrációs elméletek közül a témám szempontjából releváns elveket. Majd kitérek a hazánkat érintő migrációs hullámokra, illetve a területi egyenlőtlenségekre is.

A második fejezetben a munkaerő migrációját vizsgálom, hogy milyen tényezők idézhetik elő, vagy gátolhatják azt meg az országon belül.

Ezt követi a harmadik részben a feltáró primer kutatásom eredményeinek a bemutatása és a kapott adatok elemzése. Végül levonom a következtetéseket, és összegzem a témával kapcsolatosan elért eredményeket.

2. MIGRÁCIÓ FOGALMA ÉS FAJTÁI

1.1. MIGRÁCIÓ FOGALMA, ÉS JELENLÉTE AZ EGYES DISZCIPLÍNÁKBAN

Az embereknek veleszületett igénye a mozgás. Ez a cselekvés nem más, mint a szabad akarat megnyilvánulásának egy fajtája. Ennek a folyamatnak az első jelentős, tömeges formában történő megnyilvánulása a népvándorlás volt az 4-8. században. A nemzetállamok megalakulásával a klasszikus értelemben vett népvándorlás megszűnt, és helyette már csak az egyének, illetve kisebb csoportok vándorlásáról beszélünk. A 20. században megjelent az angol nyelvű történettudományban egy új szó, amit napjainkban is használunk. Ez nem más, mint a *Migration period* („népvándorláskor”). Ez a fajta megfogalmazás nem bír romantikus képzettársítással, mint a német *Völkerwanderung* szó, és nem rendelkezik negatív jelentéssel sem, mint a latinban, ahol a népmozgásokat „barbár invázióknak” titulálták. Ez egy sokkal semlegesebb, de mégis jelentőségteljes szó. A vándorlási folyamat egy komplex tevékenység: fogalma alatt nem csak az emberek vándorlását értjük, hanem azt a fajta közösségek és régiók közötti mozgást is, amit az ember ezek között a területek között végez. [TREIBEL,2008]

„Migrációnak nevezik azt a folyamatot, melynek során egyes személyek vagy csoportok úgy váltanak lakókörnyezetet; illetve társadalmat, hogy ez a váltás időlegessé váljon, huzamossá válik”.¹

A vándorlással különböző tudományágak is foglalkoznak, s minden területnek megvan a maga megfogalmazása erre a cselekvésre. A *demográfiában* többfajta megfogalmazás is létezik. El kell különíteni az el- és odavándorlást, valamint az állandó és az ideiglenes vándorlást. Ezek alapján a demográfiai megfogalmazása az állandó vándorlásnak a következő:

„Az országhatáron belül településhatárt átlépő lakóhely-változtatás, amikor a vándorló lakóhelyét elhagyva más településen lévő lakást jelöl meg lakóhelyéül.”² Általánosságban elmondható, hogy a demográfia tudománya a népesség összetétele és változása alapján próbálja meg a migrációs folyamatokat értékelni.

A *szociológiában* is többféle megfogalmazása létezik a vándorlásnak. Elsősorban az okokat próbálja meg felderíteni, illetve arra a kérdésre megtalálni a választ, hogy ez milyen

¹ CSERESNYÉS Ferenc: Migrációs potenciálok és trendek Európában, Regio- Kisebbség, Politika, Társadalom, 1996. 7. évf. 4. szám 20.o

² GÖDRI Irén, SPÉDER Zsolt: Belföldi vándorlás, Demográfiai Portré 2009, 10. fejezet, 117. o

következményekkel járhat. Ennek a tudományterületnek a keretein belül beszélhetünk horizontális- és vertikális- valamint nemzedékek közötti-, vagy nemzedéken belüli mobilitásról. A mobilitás szorosan kapcsolódik a vándorláshoz mégis másfajta tartalommal is rendelkezik. „Társadalmi mobilitásnak nevezzük azt a jelenséget, amikor az egyén vagy a család társadalmi helyzete megváltozik (pl. parasztból munkás vagy munkásból értelmiségi lesz). A társadalmi helyzetet meghatározhatjuk a jövedelem, az iskolai végzettség, a lakóhely, az egyéni megbecsültség stb. alapján. Ez esetben az ilyen kategóriák közötti mozgást is mobilitásnak tekintjük.”³

A szociológia nézetei szerint a klasszikus értelemben vett vándorlás (migráció) egy olyan lakóhelyváltozás, amely a településhatár átlépésekor következik be.

A *pszichológia* területén is találkozhatunk a vándorlással. Itt elsősorban az általános magatartáselmélet szemszögéből vizsgálják, s veszik sorra a magatartásformákat befolyásolható jellemzőket. Azt vizsgálják, hogy melyek azok a tényezők, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyén a lakhely változtatása mellett döntsön. A pszichológiában fontos kérdés a vándorlás, a lélek formálódása szempontjából is, hogyan hatnak ezek a tényezők az egyénre, miként változik meg tőle a személyisége.

A *földrajz* tudományában is használatos a migráció fogalma, leginkább az emberföldrajz, a szociálgeográfia, a közlekedésföldrajz foglalkozik a területi mobilitással, leginkább ezeken a területen végeztek kutatásokat. A közlekedésföldrajz elképzelhetetlen helyváltoztatás nélkül, ezen alapszik az egész közlekedés tudománya.

A migráció fogalmának magyarázatára több topológia is született. Ezek a következők:

1. Térbeli szempontok:

Itt megkülönböztetünk belső (intern) vándorlást és nemzetközi (extern) vándorlást. A belső vándorlási folyamat elsősorban vidékről irányul a város felé, még a nemzetközi vándorlást újabb két kategóriára lehet bontani: kontinentális és interkontinentális migrációról.

2. Időtartam szerint:

Megkülönböztetünk korlátozott vagy időszakos vándorlást (ilyen például a szezonális munka), valamint tartós vagy folyamatos vándorlást (például a ki- és bevándorlás, letelepedés).[CSERESNYÉS,1996]

³ http://www.veveqe.eoldal.hu/cikkek/szociologia/7_-fejezet-jegyzete-sajat_.html letöltés dátuma: 2011.11.20

3. Térbeli szempontok szerint:

A besorolás alapja lehet itt a megtett távolság (annak függvényében, hogy távoli vagy közeli vándorlásról beszélünk), de az osztályozás történhet az irány szerint is. Ebben az esetben nem csak az észak-déli, kelet-nyugat irányú vándorlást említhetjük meg, hanem a vidékről városba, illetve fordítva (városból vidékre) tartó migrációt is. A térbeli vándorláshoz egyidejűleg több tényező is kapcsolódhat, úgymint a szociális, gazdasági és kulturális szempontok. [LENGYEL-RECHNITZER,2004]

4. Migrációs döntés okai szerint:

Itt beszélhetünk önkéntes vándorlásról és kényszervándorlásról (ide elsősorban a különböző háttérű üldözések, valamint a negatív diszkriminációk tartoznak). Nehéz az ebbe a csoportba történő osztályozás, mivel a migránsok döntéseiben általában keverednek a saját döntések a külső kényszerekkel.

5. Terjedelem szerint:

Megkülönböztetünk egyes vagy egyéni, illetve csoportos vagy kollektív migrációt. Az utóbbinál lehet beszélni tömegvándorlásról is a társadalom méretétől függően. A választóvonalat ebben a csoportban is nehéz meghatározni, mivel a statisztikában sok bevándorló egyénileg szerepel, de valójában egy egész család, közösség kivándorlásának láncszemei, akiknek az a céljuk, hogy a célországban újra együtt legyenek. [CSERESNYÉS,1996]

A fent említetteken kívül még osztályozható a migráció aszerint, hogy *tömegesen* történik-e vagy *egyes emberek*, esetleg *családok* vándorolnak, illetve, hogy *önkéntesen* vagy valamilyen *kényszerítés* hatására zajlott-e le ez a folyamat.

További szempontok még a *hadtápmigráció*, amikor az egyéne a kiinduló helyről nem közvetlenül a végcélba vándorol, hanem csak a migráció első lépést teszi meg, és vidékről a városba költözik, s majd később ezt követi a nemzetközi vándorlás.

A migráció egy másik fajtája a *láncmigráció*, amikor néhány ember vándorlási döntése hatással van az egész csoportra, s megindul egy láncszerű folyamat. [LENGYEL-RECHNITZER,2004]

1.2. MIGRÁCIÓS ELMÉLETEK

Az emberek mindig más és más okok miatt döntenek a migráció mellett. A vándorlás motivációja sokféle lehet. A vándorlást ösztönző tényezőket figyelembe véve 3 szintjét különíthetjük el:

- Makroszintű elméletek
- Mikroszintű elméletek
- Mezoszintű elméletek

A mikroszintű elméletek csoportjába sorolhatjuk a nemzetközi vándorlás egyéni okait, a mezoszintű tényezők közé pedig a migráció mozgatórugóit soroljuk, úgymint a politikai, demográfiai, gazdasági, kulturális, történelmi okok.

A következőkben minden szinten egy-egy elméletet szeretnék kiemelni, melyeket a munkám szempontjából meghatározónak tartok.

1.2.1. Makroszintű elmélet

1.2.1.1. *A vonzás és taszítás (push and pull) elmélete*

A vonzás és taszítás modelljét a 19. századbeli brit statisztikus, Ravenstein alkotta meg. Az 1871-es és az 1881-es adatok elemzése és kiértékelése után 11 megállapítást tett a migrációs törvényből. Ezek a következők:

1. A vándorlók nagyobbik része csak rövid távolságra vándorol.
2. A vándorlás szakaszosan történik.
3. A nagyobb távolságra vándorlók főként a nagy ipari és kereskedővárosokba mennek.
4. Minden odavándorlási folyamat kivált egy ellentétes, elvándorlási folyamatot is.
5. A falusi népesség nagyobb arányban vesz részt a vándorlásokban, mint a városi lakosság.
6. A nők vándorlási gyakorisága nagyobb a férfiakénál, de ők a rövidebb távra szóló vándorlásokban vesznek részt. A férfiak a hosszabb távolságra történő, különösen a tengerentúli vándorlásokban járnak élen.
7. A legtöbb vándorló egyedülálló felnőtt, a családok kisebb arányban vannak a migrálók között.
8. A városok növekedését a természetes szaporodásnál nagyobb arányban biztosítja a vándorlási nyereség.
9. A vándorlások mennyisége az ipari fejlődéssel és a közlekedési technika javulásával párhuzamosan nő.

10. A legjellemzőbb, legnagyobb arányú vándorfolyamok a falusi térségekből a városok felé vezetnek.
11. A vándorlások legfontosabb indítéka általában gazdasági jellegű. [KOVÁCS,2006]

Ravenstein az elmélete szerint a migrációs döntés úgynevezett vonzó és taszító erők kölcsönhatására születik meg. A munkavállalókat az adott, otthoni gazdasági feltételek taszítják, és reménnyel tekintenek az új, befogadó ország gazdaságára, ami vonzza őket. [KROLIFY,2007]

Ravenstein a tényezőket két csoportra bontja annak megfelelően, hogy ezek az adottságok vonzzák vagy taszítják a migránsokat. A *push* tényezők közé sorolta azokat a dolgokat, amik taszítják az embereket. Ilyen például a helyi gazdasági helyzet, magas munkanélküliség, rossz szociális ellátás, háborúk. Az elmélet megalkotója szerint a migráció oka mindig a jobb gazdasági lehetőségek felé való elmozdulás.

A *pull* tényezők közé azok a tulajdonságok tartoznak, amik vonzóvá tesznek egy adott országot a migránsok számára, például jobb munkalehetőségek, magasabb bérezések az anyaországhoz képest, jobb szociális hálózat. [HÁRS,1992]

Fontos megemlíteni, hogy Ravenstein még nem tesz különbséget az országon kívüli, azaz a külső és az országon belüli, azaz a belső migráció között, úgy véli, hogy mind a kettőnek a kiváltó oka a vonzó és taszító erők hatása.[KROLIFY,2007]

Ravenstein elméletét fejleszti tovább Torado, aki megalkotja a neoklasszikus közgazdaságtan egyensúlyelméletét.

A gravitációs modell szerint "két régió közötti vándorlás intenzitása egyenesen arányos az első és a második régió népességének számával, továbbá fordítottan arányos az első és a második régió között mért távolság hatványával".⁴

A gravitációs modell továbbfejlesztésekor az volt a kiindulási alap, hogy a munkaerő elsősorban a magasabb munkanélküliséggel és alacsonyabb bérszínvonallal rendelkező régiókból áramlik a magasabb bért kínáló régiók irányába.

⁴ <http://www.maesholnap.hu/portal/cikk2.php?idc=20060315-121546&id2=20051025-163815&idl=> Letöltés dátuma: 2011. 12. 27.

1.2.2. Mikroszintű elmélet

1.2.2.1 Migráció neoklasszikus elmélete

E szerint az elmélet szerint a migráció befolyásolható az országok közötti bérarány valamint a foglalkoztatási ráta közötti különbségével. Ez a mikroszintű modell az emberek mozgását egyfajta humán tőke befektetéseként kezeli, mely szerint az emberek úgy határozzák meg a mozgásuk irányát, hogy adott képzettség mellett hol tudják a legnagyobb jövedelmet megszerezni. A migrációnak vannak kockázatai is, hiszen a vándorlóknak számolniuk kell olyan tényezőkkel is, mint a munkába állás előtt a munkahely-keresés költségei, a helyi munkaerőpiachoz való alkalmazkodás, korábbi kapcsolathálók felbomlása, és újabbak kialakulása. Ezek tudatában a migránsok költség-haszon kalkulációt végeznek, melyben figyelembe veszik a költözés költségeit és az elérhető nyereséget is. A modell alátámasztja azt az általános feltételezést, hogy a migrációs mozgás legnagyobb része szinte minden esetben az alacsonyabb jövedelmű területekről irányul a magasabb jövedelmű területek felé. [MASSEY, 2001]

1.2.3. Mezoszintű elméletek

1.2.3.1 Intézményelmélet

A vándorlás megindulásával olyan intézmények alakulnak ki és jönnek létre, melyek feladata a migráció fenntartása, illetve elősegítése. Ennek az lesz a következménye, hogy a vándorlás intézményessé válik, és függetlenedik az eredeti motivációtól. [KROLIFY, 2007]

Az intézményesülési folyamatra példa a székelyföldi vendégmunkások utazásait bemutató Gagyi-Oláh 1997-es tanulmánya. A vizsgálat keretében a szerzők 1996 áprilisában 45 db Magyarországra közlekedő buszjáratot számoltak össze Hargita megyéből, melyeken az országba érkező vendégmunkások utaztak. Ezeket a járatokat közel 20 magánvállalkozó üzemeltetett.

1.2.3.2 Kumulált okság elmélete

Az elmélet megalkotója Massey, aki a migráció önfenntartó erejére hívta fel a figyelmet. „Az indítékok összegződnek, amikor minden egyes migrációs művelet módosítja azt a társadalmi összefüggést, amelyben a következő, migrációra vonatkozó döntést meghozzák, méghozzá úgy, hogy nő a további migráció valószínűsége.”⁵

Amint azt Harris és Todaro felvázolta, amennyiben egy régió fejlettebb, tehát ott a munkanélküliség alacsonyabb és a várható bér nagyobb, a fejletlenebb régiók némely lakójának érdekében áll a fejlettebb régióba költözni, hogy realizálhassa a két régió adta lehetőségek közötti különbséget. Ha kellően sok munkaerő elvándorol, akkor a fejlettebb, kedvezőbb helyzetben levő régióban a munkaerő túlkínálata alakul ki, amelynek következtében (a kereslet rugalmassága függvényében) a bérek ott csökkenni fognak, a munkanélküliség pedig növekedni. Ugyanakkor a fejletlenebb régióban fordított folyamat játszódik le, mivel a munkaerő elszivárgásával a bérek nőnek, a munkanélküliség pedig csökken. Amint a két terület viszonyai kiegyenlítődnek, az egyszerű kalkulus nem mutatja érdekesnek a költözést, és a folyamat leáll.[CSERES-GERGELY,2003]

1.3 MIGRÁCIÓS HULLÁMOK MAGYARORSZÁGON

Magyarországon a munkaerő migrációjának első nagy hulláma az iparosodás korára nyúlik vissza, amikor is a 20. század elején egyre többen döntöttek úgy, hogy hátrahagyják a vidéket és az ipari városokba, ipari térségekbe migrálnak.

Az első világháború előtti időkben hazánkban két fő vándorlási irány volt megfigyelhető. Az egyik egy északról-délre irányuló mozgás volt, itt elsősorban a hegyvidéki térségekből költöztek az emberek az Alföldre. A másik vándorlási irány pedig az ország egész területéről Budapest felé irányuló migrációs folyamat. A század első évtizedeiben felerősödött a keletről nyugatra tartó áramlás is.

Tehát összességében elmondható, hogy az első világháború előtti országon belüli migráció, elsősorban az ország középső és déli területeinek kedvezett. Ezen időszak másik nagy jellemzője a városiasodás, aminek következtében megnőtt a városi lakosság aránya, és a vidéki népesség száma rohamosan csökkent. Budapest és térségének a lakossága robbanásszerűen megnövekedett. Ennek az volt a következménye, hogy az országban ekkor

⁵ MASSEY, D. S. et al. (2001): A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. In Sik E. (szerk.): A migráció szociológiája. Budapest: Szociális és Családügyi Minisztérium, 9-40.

még nem voltak olyan adottságokkal (nagyság, vonzerő, ipari csomópont) rendelkező városok, melyek képesek lettek volna Budapest „túlsúlyát” csökkenteni.

1920-’30-as évekig az urbanizáció mellett észlelhető egy elég erős tanyasodási folyamat is, mely során a nagyméretű alföldi falvak és városok határainak közelében települtek meg a magtelepülésből kiáramló, illetve a máshonnan odaköltözők.

A tanyasiasodási folyamat 1920-’30 körül lezárult, és csak az 1945-ös földosztás után indult meg újból ez a hullám, melynek majd a szövetkezetesítések vetnek véget.

A két világháború közötti időszakban a városi népesség száma tovább növekedett, de a városiasodási folyamat lelassult. Budapest súlya tovább növekedett, de a főváros mellett más vidéki városok (Miskolc, Pécs) is rendelkeztek vándorlási nyereséggel.[ILLÉS, 2000]

Ebben az időszakban a vándorlási irány megváltozott: a korábbi észak-déli irányt felváltotta a még ma is fennálló keletről nyugatra irányuló mozgás. Trianon következtében létrejövő határok következtében az ország peremvidékeiről az emberek elvándoroltak a belső, központi térségekbe.[BARANYI, 2009]

A második világháború idejében a belső vándorlási irány elsősorban a nagyobb városokból a falvakba irányult. Itt legfőképp a városi lakók látogattak el a vidéki rokonaikhoz, hogy a nehéz időben együtt legyen a család egy általuk biztonságosabbnak ítélt helyen.

A második világháború időszakában, az 1945-ös földosztás után egy újabb vándorlási hullám figyelhető meg. Ennek hátterében az állhat, hogy földosztás alkalmával sokan a lakóhelyüktől távol jutottak csak termőföldre, s mivel akkoriban ez volt az egyik legfontosabb jövedelemforrás, ezért annak a közelébe költöztek. A vándorlás irányára továbbra is jellemző, hogy a Tiszántúlról és az északi, hegyvidéki térségből az Alföldre költöznek az emberek, de emellett megfigyelhető a Dél-Dunántúl megyéi felé irányuló népességmozgás is. Az 1945-1948 közötti időszakban, csaknem 55.000 család vándorolt el saját megyéjéből,- egy másikba. [ILLÉS, 2000]

1960-ban egy újabb belső migrációs hullám vette kezdetét, amikor is az emberek tömegesen kezdtek a faluból a városba, a mezőgazdasági területekről az ipari-, valamint a bányászati városok irányába vándorolni. Ebben az időszakban az ország egyik legjelentősebb városai között tartották számon a ma hanyatló településeket, úgymint Ózd, Kazincbarcika, Salgótarján.

A mozgások legfőbb irányai továbbra is Budapest, valamint az ipari területek, de továbbra is erős a keletről az ország nyugati részébe történő költözés is.

A migránsok elsősorban a fiatal, munkaképes korú népesség volt. Ez a tendencia ma is megfigyelhető, hiszen napjainkban is elsősorban a fiatal, szakképzett munkaerő dönt úgy, hogy a jobb lehetőségek reményében egy másik régióban, megyében próbál szerencsét. Az 1980-as évekig megfigyelhető volt még az ország életében egy jelentős belső ingázási folyamat, amikor a munkavállaló 1-2 hétre az ország másik részébe elmentek dolgozni. Ez a folyamat nem járt az állandó lakcím módosításával, de mégis jelentős hatással volt az ország társadalmi-gazdasági tényezőire, illetve jelentősen befolyásolta a későbbi migrációs döntéseket. Ezek az ingázók, a migrációs folyamat egyfajta előfutárai voltak, mivel az 1-2 hetes munkavállalások alkalmával lehetőségük volt tájékozódni az adott országrészben fennálló munkaerőpiaci igények és megélhetési lehetőségek iránt.

A belső migráció persze nem csak előnyökkel, de hátrányokkal is jár, mivel a városok nem voltak felkészülve erre a hirtelen jött népességgyarapodásra, és ennek következtében nem volt elég lakás, a közművek és a közüzemek nem bírták a hirtelen jött megterhelést. [ILLÉS, 2000]

A vándorló munkaerő mennyisége 1950 és 1960 között folyamatosan csökkent, majd a 60-as évektől egy erőteljes emelkedés volt tapasztalható, de 1980-tól egy újabb erőteljes csökkenés volt megfigyelhető. A csökkenés egyik legfőbb oka, hogy ebben az időben a beruházások és az építőipari munkák száma radikálisan lecsökkent, ennek az lett a következménye, hogy munkásokat kellett elbocsájtani, akik gyakran úgy döntöttek, hogy visszaköltöznek a szülőföldjükre, és ott folytatják az életüket. Ez a tendencia 1989-től újra, erőteljesen megfigyelhetővé vált [ILLÉS, 2000]

Napjainkban újra megfigyelhető a belső migrációs folyamat, mivel a nagy gyárak bővítéseinek köszönhetően az elmaradottabb régióban élők, munkahely és jobb életkörülmények reményében a vándorlás mellett döntenek. A vándorlási irányok továbbra is a keletről nyugatra tartó tendencia, de az Európai Unió támogatásának köszönhetően egyre több befektető érdeklődik az ország keleti része iránt is, aminek köszönhetően (egyelőre egy gyenge) egy keleti célirányú népességmozgás is megfigyelhető. [HASZON, 2012]

1.4 A MIGRÁCIÓT ELŐIDÉZŐ OKOK, MIGRÁCIÓS DÖNTÉSEK

A migrációs döntés megfogalmazódásának nagyon sokféle oka lehet. A menekülés és a migráció megindulásának alapja az a tény, hogy a világ több régiójában az emberek gyökertelenné válnak. Ennek a folyamatnak sok előidézője lehet, de még-is az egyik leggyakoribb ok az a gazdasági eltartó képesség csökkenése, valamint megszűnése.

1.4.1 Fejlettségbeli különbségek Magyarországon

Magyarország régiói között jelentős fejlettségbeli különbségek vannak. Egy régió fejlődésének előfeltétele, hogy a gazdasága kiegyensúlyozott legyen, melyhez elengedhetetlen a regionális gazdaság-, szerkezeti változása, valamint a gazdaság működését szolgáló feltételrendszerek átalakulása (infrastruktúra állapotának átalakulása, oktatás átalakulása, intézményi rendszer fejlődése). A gazdasági növekedés hatására javul a versenyképesség, átalakul a kibocsátási szerkezete, jövedelemtermelő képessége emelkedik, aminek hatására az ott élő és dolgozó emberek életminősége javul. Egy régió gazdasági növekedését fokozza a mobil termelési tényezők beáramlása - mint a munkaerő, tőke, technikai fejlődés – vagy ugyanezt csökkenti a munkaerőnek, a tőkének és az innovációnak az elvándorlása. A fejlett régiók vonzóvá válnak a munkaerő számára, így megindul a vándorlás a kevésbé fejlett térségekből. Lengyel-Rechnitzer megfogalmazásában a munkaerő térbeli mobilitása nem jelent mást, mint a termelési tényezőnek a tér egyik pontjából (régió) a másik pontjába (régió) történő áramlását. Két formája lehetséges: vándorlás vagy ingázás.

Vándorlásról abban az esetben beszélhetünk, ha a munkaerő térbeli mozgásával egyidejűleg a lakóhely is megváltozik. Ezzel szemben az *ingázás* esetében a munkaerőmozgás nem jár együtt a lakóhely megváltozásával. [LENGYEL-RECHNITZER,2004]

Jelen munkámban elsősorban a munkaerő régiók közötti vándorlásával (migrációjával) foglalkozni.

2 MUNKAERŐ MIGRÁCIÓ

2.1. A MUNKAERŐ MOBILITÁST SEGÍTŐ ÉS GÁTLÓ TÉNYEZŐK

Ahhoz, hogy egy munkaerő úgy döntsön, az ingázás helyett a migrációt választja, tehát lakóhelyet változtat, több kedvező tényezőnek kell közben járnia. Ezen befolyásoló tényezők közül a legfontosabbak, melyek ösztönözhetik, ugyanakkor akadályozhatják is a migrációt:

- ***Egyéni szempontok, családi kapcsolatok, életkor:***
az egyén migrációs döntéseit befolyásolja a befogadó régióban fennálló foglalkoztatási ráta nagysága, a bérszínvonal nagysága, a rendelkezésre álló információk az adott térségről, valamint a nagyvállalatok jelenléte. Megfigyelhető, hogy egy egyedül álló ember sokkal hamarabb dönt a migráció mellett, mint az, akinek már családja van. Minél több főből áll egy család, annál nehezebb a vándorlási döntés, mivel akkor már nem csak 1 embernek kell munkát keresnie, hanem legalább 2 embernek, és gondoskodniuk kell még a gyermek/gyermekek iskolai, óvodai ellátásáról is.
- ***Általános életkörülmények, elhelyezkedési esélyek, gyermekgondozási szolgáltatások***
A fiatalok sokkal mobilisabbak, mint az idősebb generáció, így számukra fontos, hogy az adott régió, jó munkaerőpiaci értékekkel rendelkezzen (magas bére, igény a jól képzett munkaerőre, stb..). Hazánk esetben is megfigyelhető napjainkban az a jelenség, hogy a fiatalok átlagban 5-6 évenként váltanak munkahelyet, és sokszor régiót is. Ennek hátterében a kalandvágy is állhat, valamint az igény a jobb életszínvonalra és a biztosabb megélhetésre.
- ***Térbeli helyválttatás korlátai, távolság, infrastruktúra, területi fejlettség:***
itt gondolni kell egy egyes régiók tömegközlekedésére (elérhetőség, utazással töltött idő), valamint a rendelkezésre álló infrastruktúrára, a nagyvállalatok jelenlétére.
- ***Szolgáltatások színvonala, lakhatási feltételek***
A lakásárak területi különbségei komoly akadályt jelentenek a lakosság mobilitás számára. A lakások megfizethetőségét a lakásár/jövedelem (L/J) hányadossal szok-

ták kifejezni, amely mutatónak az értéke a nyugat-európai országokban 2–3,5 között szokott ingadozni, míg Magyarországon az elmúlt évtizedben 5–6 körül mozgott. Általában azt mondhatjuk, hogy minél magasabb a lakásár/jövedelem hányados, annál alacsonyabb a mobilitás. (STRASMANN, 2000).

- ***Gazdasági tényezők, bérkülönbségek, költségek***

a migráció nem csak pozitív hatásokkal jár. Negatív hatása is van, hiszen amikor a munkaerő a lakóhely megváltoztatása mellett dönt számolnia kell olyan felmerülő költségekkel is, mint a költözés költsége, a fejlettebb régióban jelentkező magasabb lakásárak, magasabb megélhetési költségek.

- ***A munkaerő általános műveltsége, szakképzettsége, nyelvismerete, egészségi állapota, szabadideje, életkora***

fontos szempont a munkaerő képzettsége a mobilitás szempontjából. Megfigyelhető, hogy elsősorban a magasan képzett fiatal munkaerő hajlandó a vándorlásra, akár országon belül vagy országon kívül.

- ***Érzelmi kötődés a lakóhelyhez, családhoz, barátokhoz***

sokan bármilyen jó lehetőség is adódjon az ország más pontjában, akkor sem döntenek a migráció mellett, mert annyira erős a kötődésük a szülőhelyükhöz, a családjukhoz, barátaikhoz. Ők felvállalják annak a következményét, hogy a munkájukért kevesebb bért kapnak, illetve nehezebben találnak munkát, de pozitívum számukra, hogy közel tudnak maradni a családjukhoz és a barátaikhoz.

A költözés motivációiként leggyakrabban említett ok ezek közül a nem megfelelő munkapiaci feltételek, azaz, hogy az álláskereső nem talál közvetlen lakó környezetében a szakmájának megfelelő munkalehetőséget. Hasonlóan fontos tényező azonban a helyi lehetőségek, például az elérhető szolgáltatások (ez elsősorban a vidékről városba költözők esetében) és a szép környezet hatása (a városból vidékre költözők esetében) is. Az utóbbi évtizedben ez utóbbiak aránya nő, akik az épített környezet helyett a természeti környezet örömeit tartják fontosnak. Az egyéb ösztönzők közé sorolható kalandvágy inkább a magasan képzett munkaerő mobilitására hatnak, melynek háttérében olyan okok állnak, mint a további képzettség megszerzésének vágya, a megszerzett képzettség fejlesztése, megfelelő kihasználása. [CSERES-GERGELY,2003]

2.2. BELSŐ MIGRÁCIÓ

A munkaerőnek azt a döntését, hogy egyik régióból a másikba vándoroljon, vagy ingázzon, azt számos tényező befolyásolja, úgymint az egyén gondolkodásmódja, képessége, képzettsége, továbbá a vándorlással elérendő cél, a kibocsátó régió gazdasági helyzete, az ott uralkodó munkaerő-piaci helyzet, stb...

Az országon belüli, vagy más néven a belső vándorlások okai legtöbbször általában társadalmi vagy gazdasági tényezőkre vezethető vissza, de politikai vagy természeti tényezők is állhatnak a háttérben. A belső migráció legtöbbször gazdasági okokra vezethetőek vissza, mivel a népesség gyakran a fejletlenebb területekről vándorol a fejlettebb irányába, illetve az agrártérségekből az ipari körzetekbe. Az említett esetekben beszélhetünk végleges áttelepülésről, de lehet beszélni ideiglenesről, mely döntően a munkavállalás időtartamára vonatkozó helyváltogatást jelent. [PIRISI, TRÓCSÁNYI]

A térbeli mobilitás egyik legfőbb mozgatórugója az, hogyha a munkaerő a saját régiójában fennálló társadalmi-gazdasági tényezőkkel elégedetlen legyen, és megfogalmazódjon benne az igény a változtatásra. Továbbá fontos, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkezzen arról a térségről, ahová vándorolni szeretne, fel legyen készülve az ott fennálló munkaerő-piaci, ingatlanpiaci helyzetre. A társadalmi tényezők közül kiemelendő a tanulás céljából végbemenő vándorlás, ahová a diákok, hallgatók döntő többsége a tanulmányaik időtartama alatt általában hetente, vagy havonta visszatér. Másik fontos társadalmi (és részben gazdasági) tényező az agglomerációba való kiköltözés. A nagyvárosokból történő kiáramlás háttérben legtöbbször a nyugodtabb életkörülmények és az élhetőbb környezet áll.

A migráció háttérben állhatnak még természeti tényezők, katasztrófák is. Erre példa a hazánkban 2010-ben bekövetkező nagy árvíz, melynek következtében az elöntött területekről (úgymint a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Felsőzsolca, Edelény) 2600 embernek kellett elhagynia az otthonát. Közülük sokan soha többé nem tértek ezekbe a településekbe vissza, hanem inkább egy általuk biztonságosabbnak ítélt településen kezdtek új életet. (Ugyan ez a helyzet megfigyelhető a 2010-es iszapömlés után is.)

A belső vándorlások egyik lehetséges osztályozási formája a távolság szerinti besorolás. Itt beszélhetünk intraregionális és interregionális vándorlásról. Az előbbi csoportba sorolható például az agglomeráció településeibe való kiköltözés, vagy a napi ingázás, míg az utóbbiak között említhető meg a régiók közötti mozgás, például egyetemi hallgatók utazása, turisztikai célzatú utazások. [PIRISI, TRÓCSÁNYI]

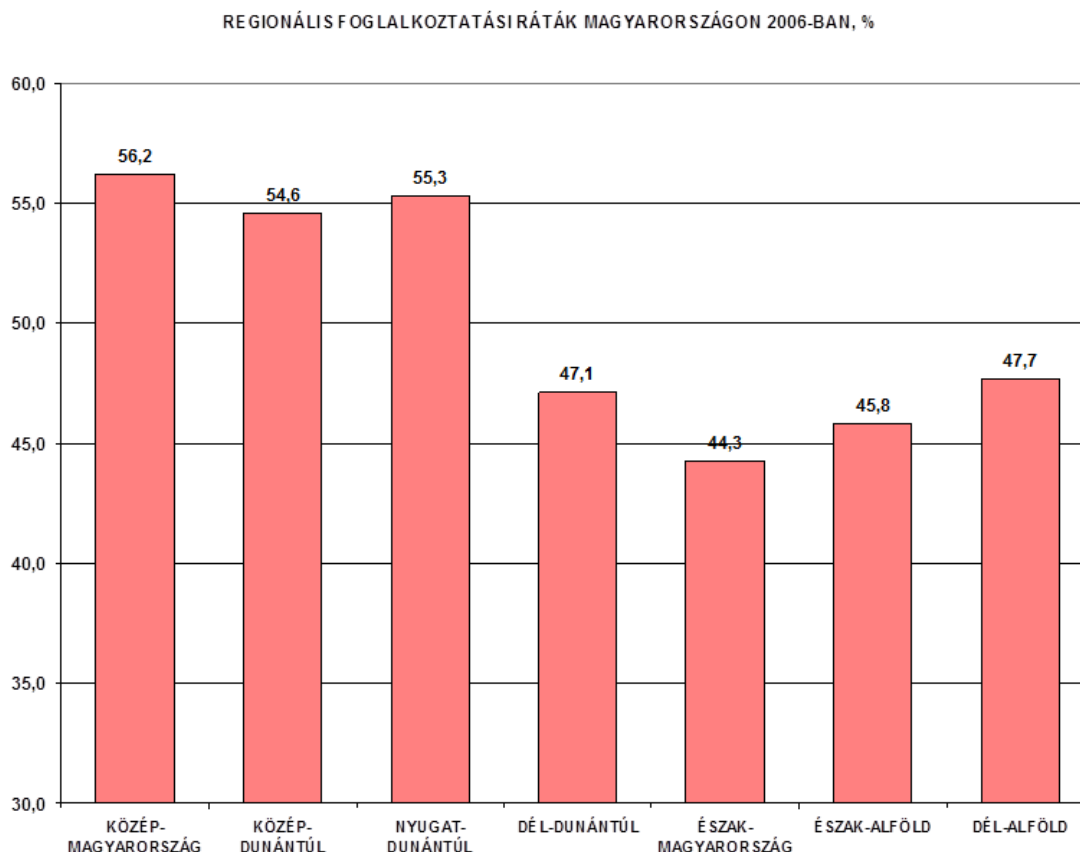
Magyarország esetében teljes mértékben igaz, hogy minél nagyobb egy adott régióban a munkakörülményekkel és az életkörülményekkel szembeni elégedetlenség, valamint az

országon belül fellelhető olyan térség, ahol ezek a mutatók jobb értékekkel rendelkeznek, akkor a térbeli mobilitás valószínűsége a fejlettebb régió irányába sokkal valószínűbb. Ha a munkaerő vándorlásának az irányát szeretnék meghatározni, akkor látható, hogy az alacsony foglalkoztatási rátával rendelkező területekről, a magasabb felé tart, és ugyan ez látható a bérek esetében is (az alacsonyabb bérszínvonalú területekről a magasabb felé).

2.3. MUNKAERŐ MOBILITÁS MAGYARORSZÁGON

Magyarországon a régiók között jelentős területi egyenlőtlenségek figyelhetők meg a keleti és a nyugati régiók között. A legjobb helyzetben a nyugat-dunántúli régió van, ahol a férfiak és a nők nagyobb eséllyel tudnak munkát találni, mint az ország más területein élők. Mindkét nem esetében elmondható, hogy számottevő foglalkoztatási hátrány figyelhető meg az észak-magyarországi és az észak-alföldi régiókban, valamint a férfiak viszonylag alacsony eséllyel jutnak még munkához a Dél-Dunántúlon is. A foglalkoztatottsági valószínűség településtípusok szerint is eltérő. A városokban a férfiaknak 2–4, a nőknek 3–4 százalékkal nagyobb az esélyük a munkavállalásra, mint a vidéki településeken (községek, falvak). A megyeszékhelyeken élők még ennél is nagyobb előnyt élveznek a vidéki társaikkal szemben (a férfiak 4–5, a nők 5–7 százalékkal nagyobb eséllyel tudnak munkához jutni). [NAGY,2003]

1. ÁBRA

Forrás: KSH Munkaerő felmérés, 2006

Az ábrából is jól látszik, hogy a munkaerőnek a foglalkoztatásra a legjobb esélye a Közép-Magyarország régióban, a Nyugat-Dunántúlon, illetve, a Közép-Dunántúlon van. A legrosszabb foglalkoztatási rátával a 2006-os felmérés szerint az Észak-Magyarország régió rendelkezik, itt csupán a munkaképes korú lakosság 44,3 %-át tudják foglalkoztatni.

Hazánkban a rendszerváltás után elsőként a budapesti agglomeráció fejlődése volt jellemző. Majd a rendszerváltás idejében a vidéki nagyvárosok „teljesítettek jól”, úgy mint Miskolc, Pécs, Szeged, Debrecen és Győr.

A Haszon magazin 2012. februári számának egyik cikke szerint az ország keleti része újra népszerűvé vált a befektetők számára. Ennek egyik oka, hogy az Európai Unió támogatásokat az ország elmaradottabb részeiben magasabb arányba lehet felhasználni ezeket a pénzeszközöket. Az is megfigyelhető, hogy Budapest mellett elkezdtek erősödni az egyetemvárosok is, mint Szeged, Pécs, Debrecen. Ennek háttérében azok a fiatal pályakezdő fiatalok állnak, akik egy vagy több nyelv ismeretével és kellő szaktudással rendelkeznek, így alkalmasak nemzetközi szintű szolgáltató központokban való munkavégzésre. Termé-

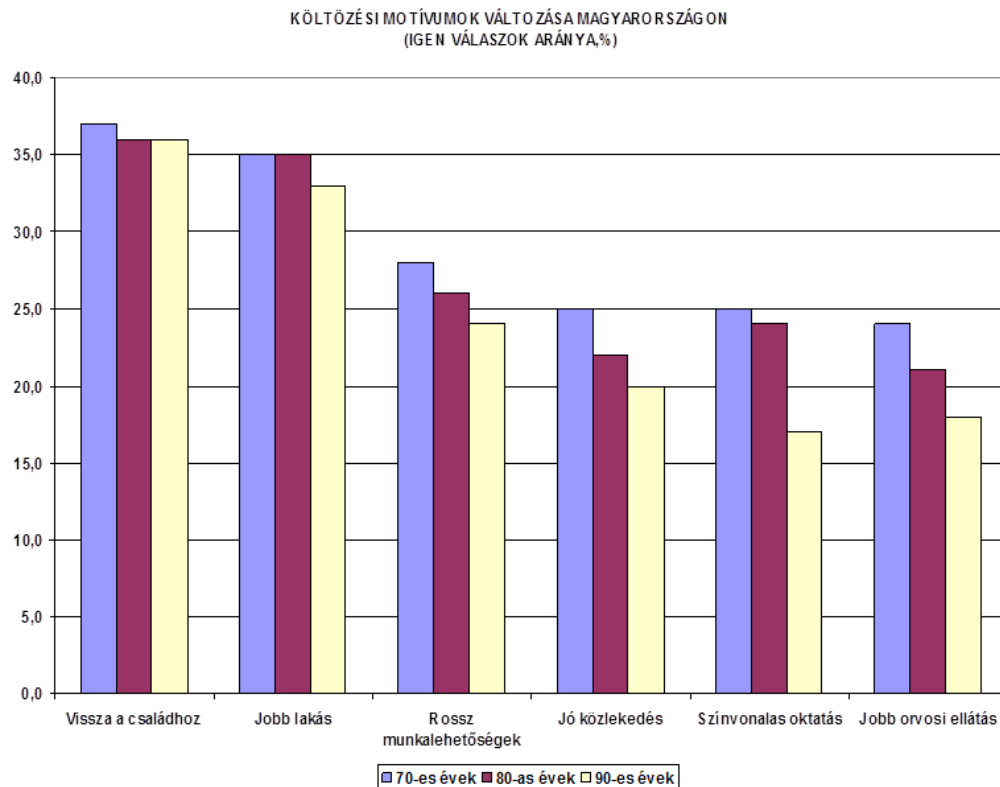
szetesen Győr még mind a mai napig jelentős népszerűséggel rendelkezik a gyártó- és kereskedelmi tevékenységet végzők körében, mivel egyaránt közel van hozzá Bécs, Pozsony, valamint Budapest is. [HASZON, 2012]

A fent említett városok mellett még Kecskemét iránt emelkedett meg a befektetők érdeklődése-, és a munkavállalók migrációs hajlandósága. Ennek egyik oka a kecskeméti Mercedes gyár, mely jelentős munkaerő vonzó hatással bír, így akár 100 km-es körzetből is érdeklődnek a lehetőségek iránt.

Az ezredfordulón ez a tendencia megváltozott. A népesség megindult a városok területéről a városok körüli agglomerációs térség felé. Ezt a folyamatot dokumentálja Dövényi – Kok – Kovács (1998), rámutatva, hogy ebben a tehetősebb, iskolázottabb családok zöldterületre költözésének van nagy hatása. A vidéki városok környékén településgyűrűk alakultak ki, melyek középpontjai, azok a települések, melyek még az évtized elején népességvonzók voltak, de a végére már népességtaszítóvá váltak. Mindez leginkább Budapestre volt jellemző.

Napjainkban ismét a városba, főleg a fővárosba indult meg egy nagyarányú népesség vándorlás, míg vidéken egész falvak váltak néptelenné.[CSERES-GERGELY,2003]

2. ÁBRA

Forrás: Munkaerőpiaci Tükör, 2003

A fent látható ábráról jól leolvasható, hogy a munkaerő költözésének motivációja a 70-es, 80-as és 90-es években is hasonló volt. A legfőbb mozgatórugó a válaszadók szerint a családdhoz történő visszaköltözés, őt követi a jobb lakás, majd a rossz munkalehetőségek. Véleményem szerint napjainkban ez a tendencia hasonló képet mutat, mivel a családi kapcsolatok még mind a mai napig nagyon fontosak a magyar emberek életében, de a 2008-as világgazdasági válság hatására a munkalehetőségek felértékelődtek, így manapság ez a migráció egyik legfőbb indítéka.

A magyar munkaerő az IBM Magyarország és a DKieNET 2007-es kutatása alapján nem rugalmas. A munkavállalók 26%-a hajlandó országon belül más településre költözni munkalehetőség miatt, 84%-a nem járna sem tanfolyamra, sem iskolába a könnyebb állásszerzés érdekében. A válaszadók túlnyomó többsége a lakóhelyéhez való érzelmi kötődéssel magyarázza a költözés gondolatának elutasítását, de a megkérdezettek több mint 60 százaléka a felsőfokú végzettség megszerzése érdekében sem változtatna lakóhelyet. Külföldi munkavégzésre 21 százalékuk vállalkozna, ők a jobb kereseteket jelölték meg motivációként. Ugyanakkor a külföldi munka iránt érdeklődést mutatók közel fele (46 százalék) egyáltalán nem beszél idegen nyelvet. [KIS, 2009]

(A magyar népesség mobilitási hajlandósága az uniós átlaghoz képest alacsony (0,8-1,3%). Az EU tagállamokban élő magyar állampolgárok száma kb. 80.000 fő. A fő célországok: Ausztria, Németország, Egyesült Királyság, Svédország, Olaszország, Hollandia. Az EU felé irányuló mobilitás inkább a fiatalokra jellemző. [SZÉKELY, 2006]

Ez a tendencia azóta sem változott: Czomba Sándor foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkár 2011-es kijelentése, mely szerint: „a magyar munkaerő mobilitása a nullához közelít” legalábbis ezt fejezi ki.⁶

A magyar munkaerő nagymértékű rugalmatlansága nehézségeket okoz az ország életében, mivel állások tízezrei maradnak betöltetlenül, annak ellenére, hogy a megfelelő szakképzettséggel rendelkező munkavállalók más térségben fellelhetőek vagy átképezhetőek lennének, csak éppen nem kívánnak lakóhelyet váltani. Kiss Gergely szerint mindez nézőpont kérdése, ezért a helyzet javításához a merev és beszűkült szemléletmódon kell változtatni. Megoldás lehet az úgynevezett nem tipikus foglalkoztatási formák – távmunka, rövidített és rugalmas munkaidő, projekt-alapú foglalkoztatás – szélesebb körű elterjesztése. Egy másik lehetséges megoldás a képzési rendszer átalakítása, az oktatás során olyan készsé-

⁶ http://hvg.hu/itthon/20110201_czomba_mobilitas_szakkepzes Letöltés dátuma: 2011. 12. 23.

gek fejlesztésére való törekvés, mint a flexibilitás, az együttműködési készség, innovatív gondolkodás, illetve a nyelvismeret.[MUNKAÜGYI SZEMLE, 2012]

Dolgozatomban szeretném a fent említett elméleteket igazolni, ezért a Széchenyi István Egyetem hallgatói körében egy kérdőíves felmérést végzek, mellyel arra a kérdésre keresem a választ, hogy vajon hajlandóak lennének-e a hallgatók az országon belüli migrációra egy jobb munkahely, illetve megélhetési lehetőségek hatására, vagy erősebbek a kötődésük a szülőföldhöz, és semmi esetre sem költöznének el onnét.

3. KUTATÁS BEMUTATÁSA

Kutatásom során abból a tényből indultam ki, hogy ma Magyarországon rossz a foglalkoztatási szerkezet, aminek az a következménye, hogy sok a munkanélküliek száma. Az ország területi egyenlőtlenségeit figyelembe véve elmondható, hogy az ország keleti felében nagy arányú foglalkoztatási gondokkal küzdenek, míg az ország nyugati részén jobb a helyzet.

Hazai kutatások igazolják, hogy a magyarok inmobilak, nehezen költöznek el a megszkott környezetből még akkor is, ha máshol jobb lehetőségeik lennének.

Dolgozatomban ezt szeretném részletesebben megvizsgálni, illetve a fiatal munkaerő motivációját kutatni, hogy melyek azok a tényezők, amelyek hatására mégis ösztönözni lehetne a helyváltoztatásra. Fontosnak tartottam egy feltáró kutatást végezni a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar hallgatói körében, hogy a hipotéziseimet igazolni, vagy cáfolni tudjam.

3.1 A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A probléma alaposabb megismeréséhez egy kutatást végeztem az egyetem közgazdász hallgatói körében. A felmérésnél fontosnak tartottam, hogy hiteles képet kapjak a hallgatók véleményéről, mobilitási hajlandóságukról, ezért az adatgyűjtésnél a primer adatszerzés lehetőségét, ezen belül a kvantitatív módon történő gyűjtést választottam. Azért döntöttem a kvantitatív és nem a kvalitatív módszer mellett, mivel a kvalitatív megközelítés inkább az érzelmekre és a szavakra koncentrál, ezzel szemben a kvantitatív módon végzett kutatás során gyűjtött adatokat számszerűsíteni és elemezni lehet. Mivel számomra az elemezhetőség volt az egyik legfontosabb szempont, ezért egy kvantitatív lekérdezést végeztem, a sokaságból vett minta egyszeri megkérdezésével. A lekérdezéshez egy strukturált kérdőívet készítettem, amit a válaszadók online vagy papíralapon tölthettek ki. A kérdések kitöltése előtt minden esetben ismertettem a kutatási céljaimat, így a kutatási folyamat közvetlennek nevezhető. A kérdőív többnyire zárt kérdéseket tartalmaz, így a válaszadók előre meghatározott válaszlehetőségek közül dönthették el, hogy mely a legjellemzőbb rájuk. [MALHOTRA, 2008]

Az így kapott adatok megbízhatóak, és valósághű képet adnak a hallgatók mobilitásáról, illetve az azt befolyásoló motivációs tényezőkről.

3.1.1 Mintavétel

A mintavételi technikák közül az önkényes mintavételt választottam. Azért döntöttem emellett a nem valószínűségi módszer mellett, mivel ez a legegyszerűbb, leghatékonyabb és a legtöbb szabadságot biztosító lehetőség [MAJOROS,2004]. A kutatás nem reprezentatív, mert a vizsgálatomat csak az egyetem közgazdász hallgató között végeztem és nem az összes hallgató körében. A felmérés alkalmával 88 hallgatót kérdeztem meg papíralapon vagy online annak érdekében, hogy kiderüljön, hogy mely tényezők motiválják őket az országon belüli migrációra. Fontos hangsúlyozni, hogy a következtetéseim nem lesznek általánosíthatóak, mivel a minta kiválasztása nem véletlenszerű volt, hanem egy előre meghatározott csoport tagjai közül gyűjtöttem az adatokat.

3.1.2 A kérdőív felépítése

A kérdőív felépítésénél az általános kérdésektől haladtam az egyre specifikusabb kérdések irányába, annak érdekében, hogy a felállított hipotéziseimet igazolni vagy cáfolni tudjam. A kérdések többsége zárt, strukturált kérdés, ahol a válaszadók az előre meghatározott válaszlehetőségek közül választhatták ki a számukra legmegfelelőbbet.

A 14 kérdésből álló kérdőívben egyaránt alkalmaztam a skálakérdéseket, valamint nyitott kérdéseket. A kérdések többsége kényszerítő jellegűek, mivel nem adtam meg a nem kívánok válaszolni lehetőséget. A felmérésben egy kérdésnél alkalmaztam intervallumskálát, amikor is a válaszadó életkorát kívánom meghatározni.

A kérdőív három részre osztható. Az első rész a demográfiai adatokat tartalmazza, ahol rákérdezek a válaszadó nemére, életkorára, szakára, évfolyamára, valamint az állandó lakhelyére. A kérdőív második része arra irányul, hogy a válaszadó a diploma megszerzése után hol kíván elhelyezkedni. Itt megadtam lehetőségként Magyarország 7 régióját, valamint Budapestet és külföldöt is, s a válaszadónak rangsorolnia kellett, hogy a munkavállalás szempontjából melyik a leginkább-, és melyik a legkevésbé vonzó régió számára. A továbbiakban rákérdeztem a motivációra is, hogy mely azok a tényezők, amelyek az első, második, illetve harmadik helyre sorolt területi egységeket vonzóvá tenné számára a munkavállalás szempontjából.

A kérdőív harmadik részében azt vizsgáltam, hogy melyek azok a motivációs tényezők, amiknek a hatására egy fejeletlenebb régióba vállalnának munkát a hallgatók a diploma megszerzése után. Itt a motiváció megismeréséhez egy 5 fokozatú Likert-skála segítségével

vel gyűjtöttem az adatokat, annak megfelelően, hogy az adott tényező mennyire ösztönzi a hallgatót a migrációs folyamatban. Zárásként azt kutatom, hogy mi a válaszadó véleménye arról, hogy ha az ország keleti felében is fellelhetőek lennének azok a tényezők, amelyek ma a nyugati régiót vonzóvá teszik, akkor megfordulna-e a vándorlási tendencia.

3.2 KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS HIPOTÉZISEK

A kutatás során azt vizsgálom, hogy milyen motivációs tényezők befolyásolják a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar hallgatóinak a munkahely választását. A felmérésben a szakirodalmi részben már ismertetett motivációs tényezőket vizsgálom. Céлом az volt, hogy feltárjam, melyek azok a legfőbb motivációs elemek, illetve milyen ösztönzők hatására változtatnának az első elképzelésükön a hallgatók.

Kutatásom során abból a felvetésből indulok ki, hogy mivel az ország nyugati régiója fejlett, ezért a frissen végzett munkaerő elsősorban itt keres majd munkát, illetve más területekről is ide áramlik a magasan képzett dolgozó. Ezért az első hipotézisem a következő:

H1: A hallgatók jelentős többsége a Nyugat-Dunántúli régióban szeretne munkát vállalni annak fejlettsége és foglalkoztatási adatai okán.

Ma Magyarországon az egyik legelmaradottabb területi egységnek az Észak-Magyarország régió van kikiáltva. Ennek okai között szerepel a rossz foglalkoztatási szerkezet, az alacsonyan képzett munkaerő, a magas munkanélküliség. A médiában is, ha valamilyen negatív gazdasági helyzettel, foglalkoztatási gondokkal foglalkozó hír lát napvilágot, akkor is rögtön az északi régiót említik. Ezen tényezők hatására a második hipotézisem:

H2: A legtöbb hallgató az Észak-Magyarország régióban vállalna legkevésbé munkát annak fejletlensége miatt.

Ezek után felmerül a kérdés, hogy vajon léteznek-e olyan tényezők, melyek az elmaradott keleti területeket vonzóvá tehetik a munkavállaló számára, és ha igen akkor melyek azok. Ezért a harmadik hipotézisem:

H3: Léteznek olyan motivációs tényezők, melyek hatására a válaszadók ösztönözve éreznék magukat az ország keleti területein való munkavállalásra.

3.3 KUTATÁSI EREDMÉNYEK

A kérdőívet a Széchenyi István Egyetem 88 közgazdász hallgatóval tölttettem ki, akik közül 22 férfi és 66 nő volt. Tehát elmondható, hogy a válaszadók közel 25%-a férfi, és 75 %-a nő volt.

Ezt a 88 válaszadót 4 csoportba soroltam a korosztályuk alapján. A kapott eredményeket az 1. számú táblázat szemlélteti:

1. TÁBLÁZAT

A válaszadók korcsoport szerinti megoszlása

Életkor	Fő	Százalék
20 év alatti	5	5,7
20-22 év	45	51,1
23-25 év	36	40,9
25-27 év	2	2,3
Összesen	88	100

Forrás: saját szerkesztés

Az adatokból jól látható, hogy a válaszadók többsége a 20-22 év közötti korosztályba tartozik, arányuk az összes válaszadóhoz képest kicsit több mint 51%. Őket követi a 23-25 év közötti korosztály, ebbe a korosztályba sorolta magát a válaszadók közel 41 %-a, 36 fő. A 20 év alattiak és a 25 év felettiak száma elenyésző volt.

A kérdőívben a kor meghatározása után a válaszadó évfolyama után érdeklődtem. A csoportok kialakítása itt annak megfelelően történt, hogy hányadik éve folytat felsőfokú tanulmányokat az illető. Az első évfolyamba tartoznak azok a hallgatók, akik most kezdték a felsőfokú tanulmányaikat alapképzésben, vagy felsőfokú szakképzésben. Negyedik évfolyamba tartoznak azok a hallgatók, akik a 7. félévben folytatják a tanulmányaikat, valamint azok, akik a mesterképzés első évfolyamára járnak.

A kapott eredmények a következő táblázatban láthatóak:

2. TÁBLÁZAT

A válaszadók évfolyama

Évfolyam	Fő	Százalék
Első	5	5,7
Második	35	39,8
Harmadik	21	23,9
Negyedik	9	10,2
Ötödik	17	19,3
Hatodik	1	1,1
Összesen	88	100

Forrás: saját szerkesztés

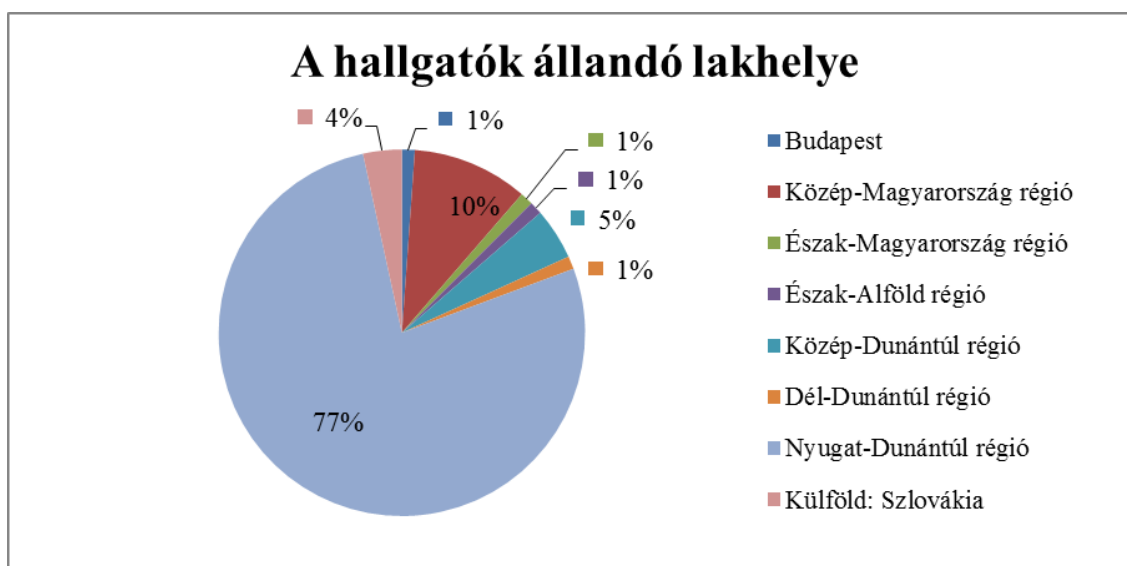
A 2. számú táblázatból is jól látszik, hogy a válaszadók többsége (35 fő) második évfolyamos, ők az összes válaszadó közel 40 %-át képviselik. Őket követik a harmadévesek 21 fővel, akik az válaszolók közel 24 %-át teszik ki.

Ezután a legnagyobb sokaságot az ötödik évfolyamos, többségében mesterszakos hallgatók adják, ők 17 fővel közel 20 %-os értéket képviselnek.

Az első és a 6. évfolyamban tanulók száma elenyésző, az ő arányuk nem éri el a 10 %-ot.

Ezek után a hallgatókat az állandó lakhelyükről kérdeztem. Ez fontos a felmérés szempontjából, mivel a családi és baráti kötelékek a migrációs folyamatban gátló tényezőként is felléphetnek. A hallgatók állandó lakhelyét a következő ábra szemlélteti:

3. ÁBRA

Forrás: saját szerkesztés

A 3. ábrából jól látható, hogy a megkérdezett közgazdász hallgatók többsége a Nyugat-Dunántúli régióból érkezett. A 88 főből 68 fő nyilatkozott úgy, hogy az ő állandó lakhelye a Nyugat-Dunántúl régióban található. Amint az az ábrából is jól látszik, hogy a közgazdászok között csak elszórtan van más régióból érkező hallgató. A többi térséghez képest több tanulni vágyó fiatal érkezett még a Közép-Magyarország régióból, a megkérdezettek 10 %, azaz 9 fő, őket követi a képzeletbeli ranglétrán a közép-dunántúli régióból érkezők 5%-kal.

Az, hogy ilyen sok hallgató érkezik a Nyugat-Dunántúlról a Széchenyi István Egyetemre, annak hátterében az állhat, hogy az intézmény a régió tudásközpontja, ezáltal keletkezik egyfajta népességvonzó hatása is. A fiatalok nem vágnak el máshová, mivel fejlett eszközök segítségével folyik itt is a képzés, jól kiépített infrastruktúra várja a hallgatókat, és így nem kell az otthonuktól, családjuktól több 100 km-re költözniük, minden rendelkezésre áll a saját régiójukban. Az ábrából jól látható, hogy a Dél-Alföld régió kivételével minden régióból érkeztek hallgatók, ami szintén bizonyítja az egyetem tudásközpont szerepét.

3.3.1 Az első hipotézis vizsgálata

Az első hipotézisem igazolásának érdekében megkértem a válaszadókat, hogy rangsorolják Magyarország régióit aszerint, hogy hol vállalnának a legszívesebben munkát és hol a legkevésbé. Az adatokat felvezettem egy táblázatba annak érdekében, hogy egy végső rangsort kaphassak az elképzelésekről. Ezt a rangsort a 3. táblázat mutatja.

3. TÁBLÁZAT

Régiók rangsorolása a munkavállalás szempontjából

Területi egységek	Hallgatói rangsor										Végső rangsor
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Összesen	
Budapest	8	26	31	11	8	1	0	0	3	270	2.
Közép-Magyarország régió	1	4	9	22	17	24	9	2	0	432	5.
Észak-Magyarország régió	0	2	0	9	6	18	26	6	21	597	7.
Észak-Alföld régió	0	1	1	1	2	6	17	47	13	667	8.
Dél-Alföld régió	0	0	0	2	2	6	17	22	39	700	9.
Közép-Dunántúl régió	3	16	19	23	16	7	3	1	0	335	3.
Dél-Dunántúl régió	0	1	8	10	28	20	12	7	2	484	6.
Nyugat-Dunántúl régió	60	19	5	1	2	0	0	0	1	136	1.
Külföld	16	20	15	7	8	6	4	1	11	340	4.

Forrás: saját szerkesztés

Tehát a kapott adatokból jól látható, hogy a hallgatók a munkavállal szempontjából a Nyugat-Dunántúlt tartják a legkedvezőbbnek, ezért ezt a régiót tették az abszolút első helyre. Ennek háttérében elsősorban az állhat, hogy a legtöbb hallgató innen származik, így itt van a családjuk, barátaik, s mivel a nyugat-dunántúli régió jó területi és gazdasági adottságokkal rendelkezik, ezért nem érzik szükségességét annak, hogy máshová költözzenek.

A második helyre nem meglepő módon Budapest került. Annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedben egy jelentős agglomerációs folyamat volt megfigyelhető, még mindig vonzó a fiatalok számára a főváros. Ennek háttérében az áll, hogy sokan úgy gondolja, hogy ugyan azért a munkáért Budapesten több bért kaphatnak, mint az ország más régióiban. Emellett a fiatalok számára vonzó a nyüzsgő fővárosi élet, az ott fellelhető pezsgő kultúra.

A közgazdász hallgatók a Közép-Dunántúl régiót a 3. helyre sorolták, s külföldet a 4. helyre. Számomra meglepő volt, hogy külföld csak a 4. helyezést érte el, mivel napjainkban egyre többször hallani a fiataloktól azt, hogy az itthoni rossz gazdasági és foglalkoztatási gondok miatt a tanulmányaik befejezése után inkább külföldön próbálnának szerencsét. Ebből a felmérésből viszont az derült ki, hogy a megkérdezett fiatalok először az ország nyugati, és középső részén szeretnének elhelyezkedni, s csak ezek után indulnának el külföldre. A táblázatból jól látható, hogy mindössze 16 hallgató mondta azt a 88 főből, hogy a diploma megszerzése után elsődlegesen külföldön szeretne munkát vállalni. A megkérdezettek körében is a legnépszerűbb külföldi országok Ausztria, Németország, Nagy-Britannia, valamint Hollandia.

Az ötödik helyre a Közép-Magyarország régiót sorolták a legtöbben, a hatok helyet a Dél-Dunántúl régió szerezte meg.

Nem meglepő módon a Dunától keltre fekvő területek érték el az utolsó 3 helyet. Számomra meglepő volt, hogy a hallgatók a 7. helyre sorolták az Észak-Magyarország régiót. Napjainkban sokat hallani Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megye területi elmaradottságáról, illetve az ott uralkodó negatív helyzetről, így azt gondoltam ezek a tényezők nagyobb befolyással lesznek a hallgatókra.

A 8. helyet az Észak-Alföld régió, a 9. helyet pedig a Dél-Alföld régió szerezte meg. A kérdőíves felmérés alkalmával kiderült, hogy a legtöbb hallgató azért sorolta ilyen hátra

ezt a 2 területi egységet, mivel nem ismerik, nem áll róla sok információ a rendelkezésükre, ezért nem is találják vonzónak. Úgy vélik, hogy ott egy magasan képzett munkaerőnek nem lennének jó munkalehetőségei, így a legkevésbé oda vándorolnának el.

A hipotézisem második felének az igazolására, hogy mik azok a legfontosabb motivációs tényezők, amelyek a rangsort befolyásolják az első három hely esetében a következő ösztönző elemeket vizsgáltam:

- családi kötelek
- baráti kapcsolatok
- jobb és több munkalehetőségek
- jobb megélhetési lehetőségek
- pezsgő kulturális élet
- jobb szociális ellátás
- jobb előrelépési lehetőségek

A kutatás során megállapítottam, hogy a hallgatók migrációs döntését leginkább befolyásoló tényezők a munkalehetőség, a családi és baráti kapcsolatok, valamint a jobb megélhetési lehetőségek.

Arra a kérdés, hogy miért tartja vonzónak a munkavállalás szempontjából az első helyen megjelölt területi egységet a megkérdezett hallgatók 67 %-a válaszolta azt, hogy a jobb és több munkalehetőség miatt. Ezt követi a sorban 55%-os eredménnyel a családi kötelek. A 88 megkérdezett hallgatóból 48 fő válaszolta azt, hogy a családja miatt találja vonzónak az adott térséget.

A hallgatók 52%-a gondolja úgy, hogy az első helyen megjelölt területi egység azért vonzó számára, mert ott vannak a barátai, illetve, mert ott jobb megélhetési lehetőségeik lennének.

A 2. hely esetében is ugyan azok a motivációs tényezők, mint az első hely esetében. Megfigyelhető, hogy a hallgatók 57 %-a több és jobb munkalehetőség miatt sorolta a második helyre az adott térséget, majd ezt követi a jobb megélhetési lehetőségek 49%-kal. A családi és baráti kapcsolatok itt már visszaszorultak, mindössze 23-23 %-ra tudják befolyásolni a munkavállalási szempontokat.

A 3. helyre sorolt területi egységek esetében is hasonló tendencia figyelhető meg, mint az első kettőnél. Még mindig a legbefolyásolóbb tényező a több és jobb munkalehetőség, őt követi a sorban a jobb megélhetési lehetőségek. Megjelenik új motivációs elemként a pezsgő kulturális élet is. A válaszadók 27%-a gondolja úgy, hogy a 3. helyre sorolt területi egység a pezsgő kulturális élet miatt vonzó a számára. Ezt követik a baráti kapcsolatok, valamint a jobb előrelépési lehetőségek.

Összességében elmondhat, hogy a munka és a megélhetési lehetőségek alapján döntenek a területi egységek mellett. Megfigyelhető továbbá az is, hogy az első helyre sorolt régiónál fontos befolyásoló tényezők a családi és baráti kapcsolatok. Ez abból is adódhat, hogy a válaszadók többsége ebbe a fejlett régióban él, így itt alakultak ki ezek kötelékei, amiket nem szeretne itt hagyni.

Az első hipotézist tehát elfogadom, mivel a válaszadók többsége a Nyugat-Dunántúli régióban kíván elhelyezkedni a jobb munka-, és megélhetési lehetőségek miatt.

3.3.2 A második hipotézis vizsgálata

A hipotézisben azt feltételeztem, hogy az Észak-Magyarország régiót fogják a válaszadók az utolsó helyre rangsorolni annak fejletlensége okán.

Az előző fejezetben megállapított rangsor alapján elmondható, hogy a hallgatók a 7. helyre sorolták ezt a területi egységet, s nem az utolsó helyre. Őt követi a sorban még az észak-alföldi, valamint a dél-alföldi régió.

Azért, hogy megtudjam, miért taszítja a hallgatókat az utolsó helyre sorolt régió, a kérdőívben nyitott kérdésben érdeklődtem az után, hogy miért az adott területi egységet sorolták az utolsó helyre.

A kérdésre adott válaszok nagyon széles skálán mozgatok. A leggyakoribb válaszok a következők voltak:

- kevesebb munkalehetőség
- nyelvtudás
- ismerősök tapasztalatai alapján
- alacsonyabb fizetés

- lakóhelytől, családtól, barátoktól való távolság
- fejletlen
- rossz szociális helyzet
- kevesebb lehetőség áll rendelkezésre
- nem szerepel a célok között a külföldi munka
- nincs semmilyen kötődés
- nehéz a megélhetés
- túlszűfolt
- alacsony életszínvonal
- magas bűnözés
- kevés információ
- nem szeretné az szerzett tudásával más ország gazdaságát növelni

A válaszadók közel 32 %-a azért sorolta az utolsó helyre az adott területi egységet, mert úgy véli, hogy ott kevés a munkalehetőség. 16 %-uk gondolja úgy, hogy mivel az adott régió távol van a családjától és a barátaitól, ezért nem szeretne ott munkát vállalni.

Esetünkben az utolsó helyre sorolt régió az ország egyik perifériaterülete, ezért nem meglepő, hogy a válaszadók több, mint 10 %-a azért sorolta az utolsó helyre azt a területi egységet, mivel meglehetősen fejletlen.

Megjelent még a hallgatók által adott válaszok között a nagyarányú bűnözés is az ország keleti felében. Sajnos ezek a tényezők nem csak a munkavállalókat taszítják a Dunától keletre történő migrációs folyamattól, hanem a befektetőket is.

Szeretném kiemelni, hogy megjelent a migrációt gátló tényezőként a nyelvtudás hiánya, valamint az, hogy nem szeretné az itt megszerzett tudásával más ország gazdaságát növelni. Ezek a válaszadók a külföldi munkavállalás lehetőségét adták meg utolsó helyen. Napjainkban még mindig probléma, hogy a fiatal magasan képzett munkaerő között fellelhetőek olyanok, akik nem beszélnek idegen nyelveket, ezáltal a nemzetközi migrációs folyamatból kiszorulnak.

A fent említett tényezők, illetve kérdőíves felmérés eredménye miatt a második hipotézist elutasítom, mert nem az Észak-Magyarország régió a legkevésbé vonzó, hanem a Dél-

Alföld régió. A nyitott kérdésekre kapott válaszból az is kiderült, hogy nem a fejletlensége miatt gondolják úgy, hogy nem vállalnának ott munkát, hanem a munkalehetőségek hiánya miatt.

3.3.3 A harmadik hipotézis vizsgálata

A Haszon magazin 2012. februári számának egyik cikke szerint Debrecen, Szeged, Kecskemét és Miskolc az Európai Unió támogatásának köszönhetően jelentős fejlődének indult, aminek a következtében egyre több fiatal számára kínálnak álláslehetőségeket az elkövetkezendő időkben. A kérdőívemben megkérdeztem a hallgatókat, hogy mely tényezők hatására éreznék magát ösztönözve arra, hogy ezekben a fejletlenebb régiókban vállaljon munkát.

A következő ösztönző elemeket vizsgáltam:

- családi, baráti kapcsolatok
- magasabb bérek
- távmunka lehetősége
- céges autó felkínálása
- lakhatási támogatás
- jobb életkörülmények
- jobb munkakörülmények
- jobb előrelépési lehetőségek
- képzési hozzájárulás
- magasabb szintű szolgáltatások
- alacsonyabb ingatlanárak
- kalandvágy

A válaszadóknak minden egyes tényező esetében egy 1-5-ig terjedő skálán kellett megjelölnie, hogy az adott tényező milyen mértékben hat rá ösztönzőleg.

1-et kellett jelölnie, ha az adott ösztönző elem egyáltalán nem befolyásolja őt, 5-öt pedig ha nagyon nagy mértékben. A kérdésekre kapott válaszokat a következő táblázatban összesítettem, az adatokat főben határoztam meg:

4. TÁBLÁZAT

Motivációs tényezők értékelése

	Ösztönzés mértéke				
Tényezők	1	2	3	4	5
családi, baráti kapcsolatok	3	12	18	20	35
magasabb bérek	1	2	7	23	55
távmunka lehetősége	7	14	25	13	29
céges autó felkínálása	3	16	41	19	9
lakhatási támogatás	0	13	31	30	14
jobb életkörülmények	1	5	25	27	30
jobb munkakörülmények	1	2	19	36	30
jobb előrelépési lehetőségek	1	4	17	30	36
képzési hozzájárulás	1	11	45	19	12
magasabb szintű szolgáltatások	3	13	39	25	8
alacsonyabb ingatlanárak	7	13	24	28	16
kalandvágy	19	25	26	11	7

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatból is jól látszik, hogy a legfőbb motivációs tényező a magasabb bér, itt a válaszadók 62%-a gondolta úgy, hogy hajlandó lenne a fejletlenebb régiókba vándorolni és ott munkát vállalni. Emellett megjelenik motivációs tényezőként még a távmunka lehetősége, valamint a jobb munka és életkörülmények is, illetve az előrelépés lehetősége is jelentősen befolyásolná a hallgatókat a migrációs döntésben fiatal munkavállalóként. Ugyanakkor itt is megjelennek a családi és baráti kapcsolatok is, melyek szintén hatnak a migrációs tényezőkre.

A táblázatból az is jól látszik, hogy a legkevésbé motiváló tényező a kalandvágy, ez is tükrözi azt az állítást, hogy a magyarok inmobilak és nem szeretnek a jól megszokott környezetükből kimozdulni.

A kérdőívben az egyéb válaszlehetőségét is megadtam, de itt annyira alacsony volt a válaszadási hajlandóság, hogy azt a fenti táblázatban nem tüntettem fel.

A harmadik hipotézisemet részben sikerült bizonyítanom, így azt csak részben fogadom el. Vannak motiváló tényezők, melyek ösztönzik a hallgatókat a más régióban való munkavállalásra (jobb élet és munkakörülmények reménye, valamint az előrelépés és a távmunka lehetősége), de kiemelkedő ösztönzőket a magasabb béreken kívül nem sikerült azonosítani.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A primer kutatásom célja az volt, hogy egy kvantitatív kérdőív segítségével felmérjem a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar hallgatóink az országon belüli migrációs hajlandóságát, valamint hogy megtudjam mely tényezők hatnak a migrációs döntésükre. Három hipotézist állítottam fel.

H1: A hallgatók jelentős többsége a nyugat-dunántúli régióban szeretne munkát vállalni annak fejlettsége és foglalkoztatási adatai okán.

A kérdőíves felmérés alkalmával 88 közgazdász hallgatót kérdeztem meg, akiknek a többsége a nyugat-dunántúli régióból származik. A kutatás során kiderült, hogy nem csak a családjuk és a barátaik miatt maradnának ebbe a fejlett régióba, hanem azért is, mert itt több lehetőséget látnak, mint a fővárosban, vagy az ország más régióiban. Tehát ezen ismeretek tényében az első hipotézisemet elfogadtam.

A második hipotézisem az volt, hogy a legtöbb hallgató az Észak-Magyarország régióban vállalna legkevésbé munkát annak fejletlensége miatt. Ezt a felvetésemet a kérdőíves felmérés során kapott válaszok miatt el kellett utasítanom. A hallgatók nem az Észak-Magyarország régiót tartják a legkevésbé vonzónak, hanem a Dél-Alföld régiót. Ennek okai között azt említették meg, hogy keveset tudnak erről a térségről, valamint azt, hogy nagyon fejletlen és hogy a munkanélküliség ezeken a területeken elképesztő méreteket ölt.

A harmadik hipotézisem az volt, hogy léteznek olyan motivációs tényezők, melyek hatására a válaszadók ösztönözve éreznék magukat az ország keleti területein való munkavállalásra. Ezt az állításomat csak részben tudom elfogadni, mivel van egy igazi motivációs tényező, mely a hallgatókat a keleti területek irányába mozgatná, ez pedig nem más, mint a magasabb bér. Ezen kívül csak kisebb mértékű ösztönzőket sikerült meghatározni, úgy min a jobb munka,- és megélhetési körülmények.

A kérdőíves vizsgálatom alkalmával kiderült, hogy a hallgatók nem igazán mobilak, nem szívesen szakadnak ki a jól megszokott biztonságos környezetből még akkor sem, ha esetleg máshol jobb lehetőségek állnának a rendelkezésükre.

Mivel az általam végzett kutatás csak a közgazdász hallgatókat fedte le, ezért szeretném a diplomamunkámban az egyetem teljes hallgatói állományát megvizsgálni annak érdeké-

ben, hogy kiderüljön van-e szignifikáns különbség a közgazdász hallgatók motivációjában és az egyetem többi hallgatójának ösztönözhetősége között.

5. ÖSSZEGZÉS

Az országon belüli migráció napjainkban ismét egyre nagyobb szerephez jut, mivel a regionális különbségek az ország területén nem csökkennek sokkal inkább nőnek. A fiatal, magasan képzett munkaerő könnyebben dönt úgy, hogy korábbi életét hátrahagyva az ország egy másik régiójában próbál érvényesülni.

Az ország nyugati része még mindig vonzó a befektetők számára, ennek hatására itt egyre több új munkalehetőség várja a dolgozni vágyókat, míg az ország keleti részét a növekvő munkanélküliség, illetve egyes települések elnéptelenedése jellemzi.

A kutatásom alkalmával azt vizsgáltam, hogy a Széchenyi István Egyetem közgazdász hallgatói mennyire nyitottak a mobilitásra a diploma megszerzése után, valamint azt, hogy milyen tényezőkkel lehetne ösztönözni őket a migrációra.

Az kérdőívek megfelelő módon történő kiértékelés érdekében 3 hipotézist fogalmaztam meg. Ezen tényezők vizsgálata során arra a következtetésre jutottam, hogy a hallgatók többsége a diploma megszerzése után a Nyugat-Dunántúl régióban szeretne lehelyezkedni, és csak azután az ország más területi egységei felé vándorolni. Az elemzés során kiderült, hogy nem az Észak-Magyarország régió a hallgatók által legkevésbé kedves terület, hanem a Dél-Alföld régió, annak fejletlensége és munkanélkülisége okán.

Próbáltam fényt deríteni a hallgatók jövőbeni migrációjának motivációs tényezőire, de azt tapasztaltam az adatok elemzésekor, hogy az egyetlen igazi motivációs erő a magasabb bér, és emellett már csak kisebb mértékű ösztönzők vannak, úgymint a jobb élet és munkakörülmények, valamint az előrelépés-, illetve a távmunka lehetősége.

IRODALOMJEGYZÉK

- BARANYI B. (2009): Gondolatok a periféiraképződés történeti előzményeiről és következményeiről in: Lengyel Imre, Rechnitzer János (szerk.): A regionális tudomány két évtizede Magyarországon, Budapest, 59-76. o
- DR.SZÉKELY J.(2006): Migráció és munkaerő mobilitás, A munkaerő-áramlás hazai és európai uniós tapasztalatai ppt.
- CSERES-GERGELY Zs(2003): Elméleti megfontolások a munkavállalók területi mozgásának okaival és eredményével kapcsolatban, in CSERES-GERGELY Zsombor (szerk.): Közelkép, Munkaerőpiaci egyenlőtlenségek és földrajzi mobilitás Magyarországon, Budapest, 51-55. o.
- CSERES-GERGELY Zs (2003): Gazdasági ösztönzők hatása a magyarországi munkaerő földrajzi mobilitására az 1990-es évtizedbe, in CSERES-GERGELY Zsombor (szerk.): Közelkép, Munkaerőpiaci egyenlőtlenségek és földrajzi mobilitás Magyarországon,Budapest, 102-119.o
- CSERESNYÉS F. (1996): Migrációs potenciálok és trendek Európában, Regio-Kisebbség, Politika, Társadalom, 7. évf. 4. szám 20. o
- FERENCZI B. (2003): A bérek nemzetközi összehasonlítása: Mit, miért, hogyan? (A elzárkózás esélyei: Munkapiaci láttelet a felzárkózás küszöbén szerk.: Kővári György).
- GÖDRI I., SPÉDER Zs.(2009): Belföldi vándorlás, Demográfiai Portré, 10. fejezet, 117. o
- HÁRS Á. (1992): A nemzetközi migráció néhány problémájáról, Szociológiai szemle,1992/2, 123-137. o
- ILLÉS S. (2000): Belföldi vándormozgalom a xx. század utolsó évtizedeiben, Budapest, 32-54.o
- KIS G. (2009): Munkaerőpiac és mobilitás Magyarországon,A magyar munkaerő versenyképessége konferencia, Budapest,

KOVÁCS K. (2006): A nemzetközi migránsok fogadtatása Magyarországon,
különös tekintettel Szabolcs- Szatmár-Bereg megyére, PhD értekezés, Debrecen,
11.o.

LENGYEL I. - RECHNITZER J. (2004): Regionális gazdaságtan, Budapest
Pécs, 195-215.o

MAJOROS P. (2004): A kutatás módszertan alapjai, Perfekt Kiadó, Budapest 100-
104.o

MALHOTRA, N. K. (2008): Marketingkutatás, Akadémia Kiadó, Budapest,

MASSEY, D. S.(2001): A nemzetközi migráció elméletei: áttekintés és értékelés. In Sik
E. (szerk.): A migráció szociológiája. Budapest, Szociális és Családügyi
Minisztérium, 9-40.

NAGY Gy.(2003): A foglalkoztatottsági esélyek régiók közötti különbségei, in
Cseres-Gergely Zsombor (szerk.): Közelkép, Munkaerőpiaci egyenlőtlenségek
és földrajzi mobilitás Magyarországon,Budapest, 57-64.o.

TREIBEL A.(2008): Migration in modernen Gesellschaften – Soziale Folgen von
Einwanderung, Gastarbeit und Flucht, 17-21.o, Juventa Verlag, München

Kiadvány:

Krolify Vélemény- és Szervezetkutató Intézet: A munkaerő migrációja, Kutatási jelentés,
Budapest, 2007, 11-20.o

Folyóirat:

Haszon X. évfolyam, 2012/2 szám, 36-37.o

Elektronikus forrás

http://www.veveeqe.eoldal.hu/cikkek/szociologia/7_-fejezet-jegyzete-_sajat_.html letöltés
dátuma: 2011. 11. 20

<http://econ.core.hu/doc/mt/2003/hun/kozelkep.pdf>

letöltés dátuma: 2012. 02. 28.

www-05.ibm.com/hu/social/ppt/DrSzekely_Judit.ppt

letöltés dátuma: 2012. 02. 28.

http://www05.ibm.com/hu/events/pdf/Kis_Gergely_GKieNET_MunkaeroMobilitas2009.

letöltés dátuma: 2011. 12. 30.

http://hvg.hu/itthon/20110201_czomba_mobilitas_szakkepzes

Letöltés dátuma: 2011. 12. 23.

http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/tarsadalom_es_gazdasagfoldrajz.html Letöltés

dátuma: 2012.04.01

<http://www.munkaugyiszemle.hu/munkaero-mobilitas-magyarorszagon-ii>

Letöltés dátuma: 2012. 01. 06.

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: KÉRDŐÍV

Szilágyi Mónika vagyok a Széchenyi István Egyetem Regionális és környezeti gazdaságtan (MA) szakos hallgatója. Készülő diplomadolgozatomhoz szeretnék segítségét kérni, melyben az Egyetem hallgatóinak vándorlási motivációit vizsgálom. A kérdőív kitöltésével munkámat nagyban segíti. A kitöltés önkéntes és névtelen. Adatközlését kizárólag saját célra használok fel.

Együttműködését köszönöm!

1. Nem:

- ☐ Férfi
- ☐ Nő

2. Melyik korcsoportba tartozik?

- ☐ 20 év alatti
- ☐ 20-22
- ☐ 23-25
- ☐ 25-27
- ☐ 27-

3. Milyen szakon folytatja tanulmányait? Hányadik évfolyam?

.....
4. Az Ön állandó lakhelye melyik régióban található?

- ☐ Budapest
- ☐ Közép-Magyarország
- ☐ Észak-Magyarország
- ☐ Észak-Alföld
- ☐ Dél-Alföld
- ☐ Közép-Dunántúl
- ☐ Dél-Dunántúl
- ☐ Nyugat-Dunántúl
- ☐ Külföld:.....

5. Tervezi-e, hogy a diploma kézhezvétele után az országon belül a diplomaszerezés helyéhez képest más régióban, vagy az országhatáron kívül vállal munkát vagy folytatja tanulmányait?

- ☐ Igen, az országhatáron belül
- ☐ Igen, az országhatáron kívül
- ☐ Talán
- ☐ Nem
- ☐ Nem tudom

6. Kérem rangsorolja az alábbi régiókat aszerint, hogy a diploma megszerzése után melyikben vállalna a legszívesebben, illetve a legkevésbé munkát? (1 leg-szívesebben; 9 legkevésbé)

- ☐ Budapest
- ☐ Közép-Magyarország
- ☐ Észak-Magyarország
- ☐ Észak-Alföld
- ☐ Dél-Alföld
- ☐ Közép-Dunántúl

- ☐ Dél-Dunántúl
- ☐ Nyugat-Dunántúl
- ☐ Külföld:.....

a. Miért tartja vonzónak munkavállalás szempontjából az elsőnek megjelölt területi egységet?

- ☐ Családi kötelek
- ☐ Baráti kapcsolatok
- ☐ Jobb és több munkalehetőségek
- ☐ Jobb megélhetési lehetőségek
- ☐ Pezsgő kulturális élet
- ☐ Jobb szociális ellátás
- ☐ Jobb előrelépési lehetőségek
- ☐ Egyéb.....

b. Miért tartja vonzónak munkavállalás szempontjából a másodiknak megjelölt területi egységet?

- ☐ Családi kötelek
- ☐ Baráti kapcsolatok
- ☐ Jobb és több munkalehetőségek
- ☐ Jobb megélhetési lehetőségek
- ☐ Pezsgő kulturális élet
- ☐ Jobb szociális ellátás
- ☐ Jobb előrelépési lehetőségek
- ☐ Egyéb.....

c. Miért tartja vonzónak munkavállalás szempontjából a harmadiknak megjelölt területi egységet?

- ☐ Családi kötelek
- ☐ Baráti kapcsolatok
- ☐ Jobb és több munkalehetőségek
- ☐ Jobb megélhetési lehetőségek
- ☐ Pezsgő kulturális élet
- ☐ Jobb szociális ellátás
- ☐ Jobb előrelépési lehetőségek
- ☐ Egyéb.....

d. Miért pont az utolsó helyre sorolt területi egységet tartja a legkevésbé vonzónak munkavállalás szempontjából?

.....

- 7. Egy tanulmány szerint Debrecen, Szeged és Kecskemét jelentős fejlődésnek indult az Európai Unió támogatásának köszönhetően, aminek következtében egyre több diplomás fiatal számára kínálnak álláslehetőségeket az elkövetkezendő időkben.**

Ön hogy gondolja? Milyen tényezők hatására döntene úgy, hogy a fent említett térségekben vállalna munkát?

- ☐ családi, baráti kapcsolatok
- ☐ magasabb bérek
- ☐ jobb életkörülmények

- ☐ jobb munkakörülmények
- ☐ jobb előrelépési lehetőségek
- ☐ képzési hozzájárulás
- ☐ magasabb szintű szolgáltatások
- ☐ alacsonyabb ingatlanárak
- ☐ kalandvágy
- ☐ egyéb.....

8. Egy fejletlenebb régióbeli vállalatnál való munkavállalást Ön szerint erősítenék-e az alábbi motivációs tényezők? Kérem 1-5-ig terjedő skálán jelölje, hogy az adott motivációs tényezők milyen mértékben ösztönöznék Önt a munkavállalásra a fejletlenebb régiókban! (1-egyáltalán nem ösztönöz, 5 nagy mértékben ösztönöz)

családi, baráti kapcsolatok	1	2	3	4	5
magasabb bérek	1	2	3	4	5
táv munka lehetősége	1	2	3	4	5
céges autó felkínálása	1	2	3	4	5
lakhatási támogatás	1	2	3	4	5
jobb életkörülmények	1	2	3	4	5
jobb munkakörülmények	1	2	3	4	5
jobb előrelépési lehetőségek	1	2	3	4	5
képzési hozzájárulás	1	2	3	4	5
magasabb szintű szolgáltatások	1	2	3	4	5
alacsonyabb ingatlanárak	1	2	3	4	5
kalandvágy	1	2	3	4	5
egyéb.....	1	2	3	4	5

9. Mit gondol? Miért jön a legtöbb munkavállaló a fejlettebb nyugati régiókba?

.....

10. Véleménye szerint, ha ugyanezek a feltételek rendelkezésre állnának a keleti régiókban, akkor megfordulna-e ez a vándorlási tendencia?

- ☐ Igen, mert.....
- ☐ Nem, mert
- ☐ Nem tudom